

Katedra

MARIBOR

ŠT. 10

17. 2. 1969

Kmalu se bo Stanetu Kavčiču, predsedniku izvršnega sveta SRS, iztekla skupno z ostalimi člani dvoletna mandatna doba. Evidentno je, da je Kavčičeva vlada v tem času adekvatno zastopala interese slovenskega naroda, ki obstajajo nedvoumno, kakor obstajajo narodi in republike, da je veliko storila tako v materialni bazi kakor v duhovni nadstavbi, da je prispevala svoj delež k integraciji in intenzivnejši koheziji progresivnih sil na Slovenskem, da pa v teh dveh letih še zdaleč ni zmogla realizirati ciljev, ki si jih je zastavila. Študentje kot člani te socialistične družbe imamo pravico ocenjevati delo tistih, ki nas vodijo, imamo pa pravico in dolžnost povedati tudi svoje mnenje o tem, kdo nas naj vodi vnaprej. Ni nam všeč, ker se danes kot javna skrivnost govori, da bo Stane Kavčič po izteku mandatne dobe prevzel nekakšno funkcijo v Beogradu. Ker gre tukaj za naše ožje in širše interese, odklanjamo kakršnekoli politične kombinacije. Daleč smo od tega, da bi zganjali kak kult osebnosti. Zanimajo nas KON-

Seja sveta združenja MVZ

V ponedeljek, dne 3. februarja 1969, je bila v prostorih višje tehniške šole 17. seja sveta združenja mariborskih visokošolskih zavodov. Izvolili so novega podpredsednika združenja MVZ dr. Aleksandra Stergerja in imenovali enajst članov sveta MVZ. Iz poslovnega poročila smo lahko razbrali, da je bilo poslovno leto 1968 za združenje MVZ zelo uspešno. Presežek sredstev (20.470 din) se je podelil Kraigherjevemu skladu (7000 din) in skladu za znanstveno raziskovalno delo. Čeprav se je celo leto (1968) govorilo, da posluje študentski dom z izgubo (in zato so kar trikrat zvišali stanarino), smo lahko iz poročila o sklepnem računu ugotovili, da je študentski dom lani prigrispodaril kar 60.000 din viška. Iz tega viška bo sedaj vsak stanovalec sprejemal 7 din subvencije na mesec pri plačevanju stanarine.

Ob koncu seje sveta združenja MVZ je svet enoglasno zavzel stališče, da je treba prekiniti s prodajo alkoholnih pijač v bifeju, ki je v stavbi drugega študentskega doma.

Zbor študentov

Nova zasnova študentske organizacije temelji predvsem na aktivnem sodelovanju čim večjega števila študentov pri reševanju vseh problemov, ki se pojavljajo v študentskem življenju. Nova zasnova je bila sprejeta šele pred kratkim, vendar je že našla močan odsev v življenju študentov.

V januarju je bil v prostorih študentskega doma zbor študentov, ki ga je sklicala komisija za materialna vprašanja izvršnega odbora stalne skupščine mariborskih visokošolskih zavodov. Na zboru študentov, ki se ga je udeležilo nekaj deset študentov (večina stanovalec obeh študentskih domov) in predstavnik MVZ Doife Cizej in Janko Kuster, so razpravljali o višini stanarine v obeh študentskih domovih in o subvencioniranju prehrane in stanarine. J. Kuster je poudaril, da se je na podlagi lanskoletnega obračuna in ob primerjavi izdatkov za podoben študentski dom v Ilirski ulici v Ljubljani izoblikovala nova (že tretja) kalkulacija 115 dinarjev stanarine v obeh študentskih domovih. Prisotni študenti so se s predlogom kalkulacije strinjali, vendar se je pojavilo vprašanje, če bo višina stanarine ista skozi vse leto. J. Kuster je nadalje opozoril študente, da je študentski dom I še vedno obremenjen z 920.000 din anuitet. Če ne bo izplačevanja teh anuitet prevzela izobraževalna skupnost, se bo stanarina v študentskem domu povečala na 134 din. Med razpravo o subvencioniranju študentske prehrane so študenti protestirali proti zmanjševanju subvencij za prehrano in se zavzemali za enotnejše kriterije pri subvencioniranju za vse študente. Skoda, da prisotni niso dali zadovoljivega odgovora na vprašanje J. Svajncera, ki je vprašal prisotne, zakaj tega zbora študentov ni organizirala domska skupnost, saj so vsi problemi, ki so jih obravnavali, najbolj pereči za stanovalec obeh domov.

BOGO CERIN

Marjan Kramberger: Če me je že bralec tov. Petan pozvil.

katedra

LIST MARIBORSKIH ŠTUDENTOV IZDAJA ODBOR ZS MVZ

KATEDRO UREJA UREDNIŠKI ODBOR:
OLGA CERIC, DRAGO JANČAR, IVO RUDOLF,
BRACO ZAVRNIK, JANEZ GUJT, BOGO CERIN (FOTOREPORTER)

GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK: DRAGO JANČAR
TEHNIŠNI UREDNIK: MARJAN ZMAVC
SEKRETAR: FRANCE FILIPIC ml.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: ŠTUDENTSKI DOM, OB PARKU 5 — TEL. 22 404 —

CENA IZVODA 50 PAR (LETNA NAROČNINA 10 ND, ZA USTANOVE

IN PODJETJA 15 ND, ZA USTANOVE

NENAROČENIH SLIK IN ROKOPISOV NE VRACAMO

TISK: CP MARIBORSKI TISK

Skozi p e r i skop

V celovškem listu Naš tednik smo lahko v zadnji številki prebrali sestavek z naslovom Kaj je establišment (establishment). Naj povzamemo nekaj misli: »Povsod po svetu dandanes študentje revolirajo proti obstoječemu redu. Vzroki za te nemire niso le v nezadovoljnosti, temveč tudi v idejni pilitvini mladih intelektualcev... Avtoritarno ravnanje pa si naj pripišejo sami, kajti z demonstracijami se javno uprejo in zanikajo vsakršno oblast in varušvo nad njimi. Nezmožnost očita-jo politikom le iz vzroka, ker sami sebi pripisujejo vso pamet... Mladina ima pravico, da kritizira, a njena naloga je pomagati pri delu za skupni blagor.« Seveda s tako zastavljenimi izhodišči ne moremo polemizirati. Klerikalni pedagoško dvignjeni kazalec je že od daleč viden. Blagor mladim koroškimi Slovincem, ki jim dajejo tako zlate nauke.

Casopis EKONOMSKA POLITIKA kaže ne- navadno zanimanje za probleme sloven- skega gospodarstva, za standard Sloven- cev, pa celo za naše radijske postaje. Ne vemo, komu služi marsikdaj tendenciozno pisanje tega časnika, ki s podatki ali brez njih skuša svojim bralcem kazati Slovence v dokaj čudni malomeščansko avstrijsko-egoiščni podobi.

Študenti, pa tudi drugi člani jugoslo- vanske socialistične skupnosti pravijo, da je naš volilni sistem tako zakompliciran, da ga menda živa duša več ne razume. Tudi »Vozni red volitev«, ki je bil ob- javljen v Večeru, kot kaže, ni veliko pomagal. Sicer pa — imena na volilnih listkih bomo že znali obkrožiti.

Ko že ljudje niso več vedeli, kako bi očr- nili že tako kamenjane Dialoge, so pričeli naokrog podlo obrekovati, da izhaja revija v 700 izvodih. Nekakšen Miro Sla- na, ki mu v omenjeni reviji nenehno objavljajo pesmi, pa je v Puvlhi celo zapisal, da imajo Dialogi 500 izvodov na- klade. Seveda ni znano, od kod so se vzeli ti podatki. Naj ob začetku izhaja- nja letošnjega letnika pojasnimo: REVILJA

DIALOGI IZHAJA V VEČ KOT 1000 (TI- SOC) IZVODIH.

Vladimir Gajšek je v klubu mla- dih predaval devetim (pozneje enajstim) poslušalcem o surea- lizmu. Predavanje je ilustriral s kupom faktografskih podatkov in nekaterimi knjigami. Nasploh ga je zanimala predvsem metoda, manj smisel.

Komunistična mavrica

Komunizem je bodočnost sveta
komunist je človek bodočnosti
komunizem je komunistu daljnja
želja
vsak jo sanja po svoji možnosti

Prvi komunist je branitelj države
drugi je branitelj svoje glave
prvi državo počasi ukinja
drugi jo v uzde svoje vpenja

prvi deželo svojih bratov požre
drugi ne ve kaj naj s svojo počne.
Pa kašo hladi tudi če ni poklican
res, komunist — pojem močno je
pisan
(A. Kamen, Polja)

Morda se bralci čudijo, ker so po konferenci študentov maribor- skih višjih šol zasledili tako ma- lo bodic an račun predsestva (po novem izvršnega odbora) zveze študentov. Nekateri pravijo, da je to dejstvo pripisati zvišani po- stavki za dotacijo Katedri v pro- računu izvršnega odbora. Drugi za zlobno pripominjajo: »Vrana vrani ne izkljuje oči.« Nekaj od tega bo gotovo držalo.

Naprošamo vse bralce, ki hranijo doma kak stroj za ponarejevanje denarja, da ga proti zmerni odškodnini izročijo uredni- štvu Katedre. Tudi tiste, ki vedo, kako je tak stroj mogoče izdelati, vljudno pro- simo, da se zglase v uredništvu od 11. do 14. ure. Honorar ali odškodnino bomo izplačali takoj, ko bo stroj začel izelo- vati prijazne nekonvertibilne dinarje.

Včeraj se je v republiški skupščini odlo- čalo o vprašanju, ali bodo študentje našli kakšno luknjo, skozi katero bi lahko zlezli v skupščini. Bralce bomo o tem v prihodnji številki obširneje informirali.

Izvršni odbor ljubljanske študentske skupnosti, izvršni odbor skupnosti štu- dentov na MVZ in predsedstvo Zveze mladine so na skupni seji izdelali izjavo, ki natančno razmejuje in določa razmerja med študentsko in mladinsko organiza- cijo. Tudi o tem bodo lahko bralci kaj prebrali v prihodnji številki.

obvestilo študentom!

Skupščina socialistične republike Slovenije bo v kratkem sprejela za- kon o zdravstvenem varstvu študentov. Po tem zakonu bodo deležni zdravstvenega varstva, kot ga nudi delavsko zdravstveno zavarovanje tudi tisti študentje, ki takšnega varstva niso imeli in zakonci ter otroci študentov. Skratka, ta zakon bo glede zdravstvenega varstva izenačil s študenti, ki imajo delavsko zdravstveno zavarovanje, tišče študente, ki sploh niso zdravstveno zavarovani (ki nimajo staršev, po katerih bi uživali pravico zdravstvenega zavarovanja, ki so starejši od 26 let ali so poročeni), študente, ki so kmetijski zavarovanci, poleg tega pa bodo po tem zakonu uživali zdravstveno varstvo ožji svoji študentov (za- konci in otroci), ki do sedaj sploh niso imeli nobenega zdravstvenega varstva.

Pozivamo vse redne študente visokošolskih zavodov v SR Sloveniji, ki jih ta zakon zajema, tudi one, ki imajo po statutu šole status študen- ta kot absolventi, to je študente, ki iz kakršnegakoli razloga niso zdrav- stveno zavarovani, študente, ki imajo kmetijsko zdravstveno zavarova- nje, in študente, ki imajo zdravstveno nezavarovanega zakonea ali otroka, da nemudoma, najkasneje pa do 20. t. m. izpolnijo na svojem visoko- šolskem zavodu ustrezno prijavo in se tako prijaviijo za pravice, ki jim po tem zakonu pripadajo.

Apeliramo tudi na kolegijalno zavest vseh študentov in jih prosimo, da opozorijo na ta poziv zlasti tiste svoje prijatelje, za katere menijo, da bi utegnili biti deležni koristi tega zakona.

SKLAD ZA ZDRAVSTVENO VARSTVO ŠTUDENTOV

Sklad za zdravstveno varstvo študentov
pri univerzi v Ljubljani

Serijsko naših razgovorov nadaljujemo s Francetom Forstneričem, publicistom in pesnikom, ki ga nam je predlagal naš prejšnji intervjuvavec Marijan Kramberger.

Katedra: Marijan Kramberger vam je ob predaji besede postavil že tudi prvo vprašanje, ki

se glasi: »Kako je prišlo do tega, da se je za krmilom Dialogov znova znašlo delovno jedro desedanjega garniture in čigava »duševna masaža« je vam osebno pregnala »uredniško utrujenost«, o kateri ste tožili v TT? France Forstnerič: Prijatelj Kramberger ve, da smo morali odstopiti zato, da dokažemo, kako nismo »etablirani«, kako Dialogi niso naša »posest«, ampak jih lahko kadarkoli prevzamemo druge ustvarjalne skupine. Toda po našem odstopu takih skupin očitno ni bilo, ker sicer ne bi bili znova povabili v uredniški odbor nas. Ali smo torej edina »optimalna skupina« v Mariboru, kakor je nekoč dejal vaš urednik Drago Jančar, se sprašujem nejevoljen. Če je tako, sem moral znova prevzeti dolžnost, ker bi sicer Dialogi lahko padli v kakšno lokalistično domačijskosti. Ker nas ni zamenjala druga delovna skupina, ki bi lahko snovala v Mariboru kulturnodružbeno revijo, me Maribor zares skrbi. Skrb me je tudi »zmasirala«, zakaj Dialogi, mislim, morajo imeti svoj glas v pluralističnem zboru slovenskih revij, ker so si tak glas dejansko že priborili. Moj ponoven vstop v odbor, v katerem bom imel le »posvetovalno«, ne pa operativno vodstveno vlogo, za katero pa dejansko nimam časa, je torej »usluga« mariborskemu kulturnemu krogu. Resnično usluga, kajti, vse kar sem doslej v literaturi napisal vrednejšega, bi bil lahko objavil kjerkoli v Sloveniji. Žal pa mi je, da ni v odboru tudi M. Krambergerja. Tolaži me le to, da je Kramberger že v odboru Sodobnosti.

K: Pa pogledimo na vaše delo. Od resignacije in grotesknega čakanja v plitvini mrtve struge, če si smemo dovoliti malo kompozicijsko potezo, do počasi zavedajočega se človeka in skoraj včasih dokončne, imaginarne ter stalno pričujoče groze v delu vaše druge zbirke Dolgo poletje se sprašujemo, ali mislite, da ste v tej zbirki že našli sami sebe in svoj izraz, ali pa še vedno predstavlja za vas ta zbirka samo stopnja hotenja in iskanja?

F. F.: »Zavedajoči se človek«, kakor pravite, v moji zbirki Dolgo poletje ne živi samo groze. Pojem mi sicer ni tuj. Kocbek, z njegovo poezijo čutim globoko sorodnost, ga je dal celo za naslov svoji pesniški knjigi. Groza ali »življenjska in jezikovna stiska«, kakor je zapisal Herman Vogel o moji knjigi, je le eno izmed mnogih eksistencialnih stanj v moji poeziji, ki je predvsem pesništvo soočanja. Jaz nisem premagal subjektivističnega humanizma z direktnim prehodom k Reči in Niču, kakor bi rekel Taras Kermauner, ampak tako, da sem ga — namreč subjektivistični humanizem — izpostavil soočenju z Rečjo, Ničem, s samim seboj, s soljudmi, z usodo, z lepim in

grdim, s strahom in upanjem, s stisko in začasno zmago. V tem soočenju moj pesniški človek razkraja svoj subjektivistični humanizem in prehaja skozi bivanjske delirije v očiščujoča stanja »nulte pozicije« vpraševanja. To temeljno vpraševanje, ki se mi zdi usoda vsake umetnosti, ni filozofiranje po poti mišljenja, ampak po poti umetniške spoznavnosti. Pesnitve Pijani kurent, ki jo počasi klepljem že pet let, ne bo stopnja više ali niže od Dolgega poletja, ampak bo v njej že omenjeno soočenje bolj poudarjeno, premočrtnejše in okorno intenzivno, zbirka pa je bolj uglajena. Moj Kurent bo divje kolovratenje človeka skozi svet na način vpraševanja. Kam drugam iz svoje pesniške pozicije ne znam in ne morem.

K: V razponu sedmih let ste izdali dve pesniški zbirki. Pravijo, da jih je pri nas napisal nekoč v relativno kratkem času štirinajst. Kaj bi vi rekli na to? Se ne počutite krivega, ker niste dobili manjvrednostnega kompleksa?

F. F.: Če »nekoč« napiše v tako kratkem času 14 zbirk, mi je to v vsakem oziru sumljivo. Zakaj taka nebrzdana »ekstenzivna proizvodnja« stihov? Ali je umetniška moč v količini? Ali ni v kratkem Starcu in morju več Hemingwayevega umetništva kot v Zbogom orožje? Zakaj ne bi tak današnji pesniški »nekoč« raje spravil umetniške potence petnajstih zbirk v eno ali pa celo v eno samo pesnitve? Ali je vse, kar pesnik izkloza na svet, res za svet tudi dovolj umetniško pomembno? Ali ni to omalovaževanje, inflacija pesniške besede in sploh slabo gospodarjenje z besedo, saj je pesem vendar tudi izbrana oblika, arhitektura z globokimi temelji in trdnim ogrodjem, ki besedno gradivo »skup drži«? Če pa mislimo, da je vse, kar se nam zlije na papir, preroško sveto, pomembno in neovrgljivo, potem častimo pesnika, ne pa pesmi; potem je literarne večine konec, potem lahko piše vsak in lahko vsi tudi nemo pisati, saj smo literarno snovanje zreducirali na samosproščanje, na nekakšno miselno-emocionalno, neorganizirano ejakulacijo, katere slast je, dokler traja. Ne, pesem je zame tudi socialno komunikativna tvorba, zato se mora držati nekaterih dogovorjenih znamenj, torej smotrne gradnje, oblikovalne discipline. Ne, pred takimi, ki v kratkem času napišejo 14 zbirk, me ni sram, dasi nočem zagovarjati pretirane pesniške redkobesednosti, ki ji jaz malce podlegam zaradi prezaposlenosti. Kar hoče priti na svet kot umetnost in v njem umetniško bivati, naj bo prej v pesniku umetniško prebavljeno, ne pa polizdelek. Naj bo stvaritev, ne pa igra, ki razmetava besede in misli kot premajhen otrok kocke, iz katerih še ne zna nič narediti, ker so mu jih starši prezgodaj kupili. Častim literarne stvaritve, ne kulta literatov!

K: Provinca in provincialno sta besedi, ki se ju poskušamo izogibati, čeprav jima vedno ne moremo uiti v naših hotenjih in ravnanjih. Ste imeli kdaj občutek, da delate in ustvarjate v provinci, in kakšen?

F. F.: Res imam občutek, da ustvarjam v provinci, in sicer takrat, kadar vidim, da moje literarno pisanje ne doživi pravega odmeva. Ne doživim pa ga dovolj tudi zato, ker nisem v »literarnih kuhinjah« in klanih, nisem prijatelj mnogih odločujočih osebnosti in ustanov, nisem v krogih, ki

podeljujejo pesnikom nagrade, pišejo o njih kritike in interpretacije, ki jih spravljajo v množična občila (časopise, radio, TV) in navsezadnje v literarne zgodovine. Z isto literaturo, ki sem jo do sedaj napisal, bi bil v Ljubljani verjetno dokaj bolj pomemben in glasen pesnik. Tako pa sem precej tih, pozabljen in neznan. Ko bi imel vsaj takšno moralno moč, kakršno sta ohranila recimo Glazer in Stanko Majcen, ki se je v enem vaših intervjujev tako presunljivo modro in možato izpovedal. Pa nisem tak. Bolj sebičen, nepotrpežljiv in »moderen« sem. Včasih se namreč sprašujem, ali nimajo prav tisti redki moji prijatelji, ki rne zmerjajo, zakaj sem tako tih, zakaj se ne silim v ospredje, delam nekaj pomembnega, napišem kaj divje spotakljivo, da bi me, denimo, kdo tožil, da bi vzbudil hrup, zgražanje, publiciteto. Torej, da bi se uveljavil tudi po neliterarni plati, neumetniški poti. Rad bi se uveljavil le s fair playem, torej le po poti literarnega ustvarjanja. Ukazu sodobnih komunikacijskih in družbenih običajev, da namreč morate biti tudi »glasen«, če hočeš, da te slišijo kot pesnika, se najbrž ne bom mogel več dolgo upirati. Ali pa vendar? Saj pravim, ne vem, kaj bi. Imate kakšen nasvet? Provincio torej čutim le v vnanjem, tehničnem smislu, ki omejuje mojo socialno komunikativnost, v snovanju svoje literature pa se ne čutim nič provincialnega. Intenzivno duhovno živim s Slovenijo, Evropo, svetom. Saj sem navsezadnje tudi novinar.

K: Če bi morali izbirati najboljšo založniško hišo pri nas, z ozirom na njen koncept in politiko, za katero bi se odločili in zakaj?

F. F.: Za založbo Obzorja. To je založba s sodobnimi, »pluralističnimi« literarnimi koncepti. Uveljavlja najrazličnejše smeri in imena. Če sem rokopiis druge zbirke dal v Ljubljano in če bom to še kdaj storil, bom morebiti prav zavoljo nekaterih provincialnih dejstev v slovenskem literarnem življenju. Če namreč pisatelj, ki ni iz Maribora, kaj izda tu, je vse v najlepšem redu, če pa to stori pisec, ki živi v Mariboru, mu tu in tam le rad kdo podtakne »domačijskosti«. Neki zagovorni recenzent v Delu je namreč moje Dolgo poletje označil za »domačijsko« že samo zato, ker svojo pesniško reko imenujem Drava, ne pa Jangcekiang ali Misisipi.

K: Ob koncu bi še radi zvedeli, koga predlagate za našega prihodnjega intervjuvanca in kakšno naj bi bilo po vašem prvo vprašanje.

F. F.: Besedo predajam Vladu Sruku. Kako razlaga tale razkol: za slovensko in jugoslovansko družbo je pluralizem mišljenj pogoj samoupravne, teoretično ustvarjalne demokracije. Torej moramo in smemo pustiti v publicistiki, s katero se oba s Srukom pa malem ukvarjava, svobodo izražanja najrazličnejšim miselnim konceptom, ki direktno ne rušijo ustave in družbene ureditve. Ko smo v Dialogih hoteli uveljaviti tako publicistiko, so robantili zoper nas nekateri komunisti v Mariboru, namesto da bi z močjo idejnih analiz sami vodili dialog s publicistiko, s katere idejami se ne strinjajo. Ali dejstvo, da v Dialogih skoraj ni bilo idejnih prispevkov mariborskih publicistov — komunistov, ne kaže na provincialno idejno zaostalost?

Štetne razgovore vodi: FRANCI HEDL

mimogrede zabeleženo

*Aktualnost poročanja, odzivnost in potemtakem komunikativnost z bralci — to je bržkone danes ena osnovnih predpostavk za upravičenost izhajanja kateregakoli časopisa. Učence na mariborskih višjih šolah, ki želimo biti kontinuirano prisotni v družbenem in kulturnem prostoru, ki hočemo biti v središču družbene akcije, neizogibno potrebujemo svoj časnik. Zahtevam po takšnem načinu prisotnosti v družbi pa seveda ni zgolj deklarativna — izraža in kaže se skozi že leta pričujočo zahtevo po štirinajstodnevniku. Gotovo ne bi imelo smisla naštevati vseh tehničnih podrobnosti, ki nas poleg splošnih interesov silijo v rednejše in pogostejše izdajanje Katedre. Dovolj bo povedati podatek, da so v preteklem letu bralci morali od ene do druge številke čakati tudi po dva meseca ali več. Časopis, ki ima zavoljo nerednega in občasnega izhajanja značaj revije, ni niti revija, niti časopis, niti karkoli drugega podobnega. Časnik, na katerega se spominimo in spregovorimo o njem (če sploh) vsaka dva meseca ali v najboljšem primeru vsak

mesec enkrat (ker ga pač tolikokrat dobimo v roke) — takega časopisa ni. Svojega obstajanja in svoje prisotnosti ne more opravičiti, zadosten ni niti sam sebi, kaj šele, da bi svojo energijo usmerjal navzven, da bi svoje projekte projiciral v stvarnost, v družbo, v politiko, v kulturo itn.

Te blagovzveneče misli smo zapisali ob začetku leta, ko smo neke utemeljevali svojo prošnjo za finančno pomoč. Danes ugotavljamo, ob deseti številki, da je veliko tega in še marsičesa drugega, kar smo nameravali storiti ostalo v zraku zavoljo banalnega dejstva, ki se imenuje DENAR. Dejstva, ki zavira duhovno ustvarjalnost, ki Katedri onemogoča, da bi bila, kar hoče biti in kar bi morala biti. Ponizujoča ekonomska odvisnost od dobre volje nekaterih ljudi, ki odločajo o bitju in žitju neke duhovne sredine, nas silijo v razmišljanje o družbi. Ne zanimajo nas več posamezniki, ki nam onemogočajo normalno delovanje, sprašujemo se po našem danes in tukaj, po naših hotenjih in naši dejanski vlogi.

MI SMO DRUŽBENA INVESTICIJA, MI SMO KAPITAL, so zapisali pariški študentje in pridružujemo se jim. Če smo res sestavni del družbene reprodukcije, kakor je pri nas mogoče velikokrat slišati, naj to tudi dejansko bomo, naj se nam dodeli tudi v sferi materialnega mesta, ki nam gre. Tiskarni ta trenutek dolgujemo 31.599,50 din, nekaterim drugim 6.721,40 din, že tako bednih honorarjev ne izplačujemo redno, medtem pa dolgovi še rastejo.

In kaj ob vsem tem še zahtevajo od nas. Na teh ubogih osmih straneh bi naj študente in druge bralce hranili s filozofijo, kritiko, umetnostjo, povrhu vsega pa bi jih še morali zabavati, kratkočasiti in jim dajati v zobe probleme, ki jih je vredno prežvekovati. Enostavno ne smoremo. Teh klavnih osem strani majhnega formata je premalo. Premalo pa zato, ker je premalo denarja. Dalje raje ne bi spraševali. Sorodne probleme ima študentski tisk tudi drugod po Jugoslaviji. Le v čigavem interesu in zakaj!

Jiri Hubac

Foto: B. Cerin

pri malih narodih mora imeti književnost vselej tudi družbeno funkcijo

Razgovor s Jirijem Hubacem, mladim češkim pisateljem, ki mu na Malem odru v Mariboru igrajo dramo Pasjansa.

Katedra: Tovariš Hubac, bi nam na kratko orisali, kakšna je trenutna situacija v češki in slovaški literaturi. Kako so mladi pisci obračunali s socrealizmom, kako je z eksperimentiranjem...?

Hubac: Situacije na Slovaškem ne poznam. Na Češkem se mladi književniki zbirajo zlasti okrog dveh časopisov. To sta *Obraz* (Tvř) in *Zvezki* za mlado literaturo. Oba lista izdaja Zveza književnikov. *Obraz* ima zelo specifičen program in skuša vzdrževati kontakt s sodobno evropsko književnostjo. Zahteva tudi rehabilitacijo k molku prisiljenih čeških pisateljev, zlasti tistih iz katoliške grupe. Ima majhno naklado in velja le ekskluzivnemu krogu bralcev. Drugi časopis *Zvezki* je vzniknil, ko so *Obraz* ukiniteli. *Zvezki* se ukvarjajo predvsem s tako imenovano konkretno poezijo, eksistencialistično filozofijo in abstraktno umetnostjo.

Katedra: Ali menite, da mora pisec (umetnik) usmerjati svoje projekte navzven, v družbo, v politiko... Ali naj naspromptno umetnost postane »lepa gospa«, ki je sama sebi zadostna? Gre torej za dve izključujoči se dimenziji. Ali pa po vašem obstaja še kaj tretjega, morda kakšna definicija umetnosti kot avtonomne duhovnosti?

Hubac: Vsak umetnik ima o tem svoje stališče. Češka književnost je poleg estetske funkcije vselej upoštevala tudi družbeno. Sicer pa je to usoda vseh malih narodov. V češki književnosti se nikoli ni mogel uveljaviti larpur-lartizem kot v Franciji. Mislim, da umetnost ne deluje na mase, ampak na človeka kot individualno bitje (seveda tudi s politično dimenzijo), ter da ga skuša predvsem počlovečiti. Če bi to bilo drugače, bi bili ljudje danes angeli. Človek Stare Grčije pa se etično ne razlikuje od dandanašnjega človeka.

Katedra: Mlada generacija v ČSSR se je danes znašla sredi sveta, ki bi mu lahko rekli »svet vrednot«. Tukaj so torej ideali in cilji, za katere se je treba in vredno boriti. Na Slovenskem se danes po mnenju nekaterih »ustoličenih« književnikov soočamo s vprašanjem nihilizma, izničevanja standardnih in obče priznanih vrednot. Ste tudi vi kdaj poznali ali pa morda še poznate ta »pojavn«, če ga je seveda mogoče tako definirati?

Hubac: Glede »ustoličenih književnikov«: pri nas je paradoks v tem, da se ugled književnika ni meril in se velikokrat še zdaj ne po tem, kaj je napravil, kaj je napisal, marveč po tem, kako se je eksponiral. Moral je biti ljudski tribun in politik in kaj vem kaj še vse. Mlada generacija nikoli nima možnosti uresničiti sebe, zato se čisto logično usmerja ali v anarhizem ali v indiferentnost. V januarju je mladina pri nas spoznala, da lahko, da ima možnost dejansko realizirati svoje cilje, zato je začela s pozitivnim političnim programom.

Katedra: Sodobni upori mladih intelektualcev in delavstva potekajo zunaj družbenih institucij, kar pomeni, da je mogoče govoriti o krizi političnih sistemov. Ali je nujno, da so politični sistemi vedno v krizi?

Hubac: Na to vprašanje gledam iz dveh vidikov. To je sla po realizaciji absolutno čistih idealov, ki so pa seveda v konfliktu z dano realiteto. Mladina je v tej težnji enotna (v svoji reakciji na politiko sistema). Mladi zahtevajo nekaj čistega, absolutnega, totalnega. Nasproti temu stoji praktična politika, o tem, kar je mogoče in kar ne. Mladi ne priznavajo zunanjih in notranjih vplivov. Za ČSSR je najvažnejše, da te konflikte re-

šuje z dialogom — ne s silo. Zahteve mladih so realne iz njihovega zornega kota in njihovih izkušenj. **Katedra:** John Keneth Galbraith, ameriški ekonomist v intervjuju za *Die Zeit* meni, da se študentje na Vzhodu in Zahodu bore proti družbi, ki je utemeljena na principu večje proizvodnje. Kakšna je druga alternativa? Sta svoboda in princip proizvodnje in blagostanja v nerazrešljivem protislovju?

Hubac: Poznam še drugo dilemo. Človeško življenje oscilira med revščino in dolgočasjem. V enem samem državnem in nacionalnem prostoru kot je italijanski, moremo zaslediti Antonionijsvo dolgočasenje, na drugi strani pa revščino v obliki italijanskega neorealizma. Torej: čimveč ustvarjanj svojih »vegetativnih« potreb, tembolj sem bliže drugemu stanju. Tu je tudi marksistični materializem močno ranljiv.

Katedra: Kako je z mednarodnimi odnosi v ČSSR? Kako si sicer predstavljate idealno skupnost dveh ali več narodov?

Hubac: V ČSSR sprejeti principi optimalno realizirajo interese obeh narodov. Seveda je vprašanje, če ne bo prišlo do konflikta.

Idealno izhodišče za takšno skupnost je, da so prevsem voditelji narodov vzajemno tolerantni in da vodijo svoje države na principu medsebojne strpnosti. Vsak konflikt se lahko reši mirno in s kompromisi. Konflikti med narodi so bili in bodo. Vprašanje je le, kako se tolmačijo in kako se rešujejo. Gotovo je za Jugoslavijo to ena osnovnih alternativ za njen razvoj, dasi je verjetno dokaj zapletena. Drago Jančar

vpliv javnega mnenja na umetnost

O vtihotapljenju lažje literature v višje sfere

Po statističnih podatkih je tako imenovani lažji žanr veliko bolj bran kot dela z resnejšo vsebino. Prav zaradi silne razširjenosti in popularnosti ima vpliv na javno mnenje. Kljub vsem zvencim besedam današnji umetniki ustvarjajo zato, da bi jih upoštevali, in da bi po možnosti nekaj zaslužili. V tem ni nič tragičnega. Upam si trditi, da nikoli ni bilo drugače. Kaj pa idealisti? Kdo nam more jarciti, da se taki ljudje niso preprosto zmotili in pozneje v zmoti vztrajali? Kakor koli že, vsak ustvarjalec se sreča z javnim mnenjem. Če mu manjka časa, talenta, ali pa preprosto želi imeti v rokah en adut več, je najpreprosteje, da se mu ukloni. V tem ni nič sramotnega. Mnogo velikih umetnikov je že tako ravnalo. Poglejmo nekaj značilnosti lažjega žanra. Glavne so objektivnost, absolutnost in samozadovoljnost ter zvestoba kraju, času in predmetu. Vsaj prvo se sliši kaj paradokso. Dejansko nobenemu piscu literarne plaže ne pride na misel, da bi ponarejal ideje, kar umetniki tako radi delajo. Zakaj bi se trudil, saj nima namena lansirati lastnih težkih misli, saj noče imeti trajnega vpliva na zgodovino, hoče le zaslužiti. Kavboj B. John Lenity prijezdi v majhno mesto D., tam se strašno razjezi, razbije ostarilo, pretepe glavnega negativca, z levo roko postreli par nasilničev, ducat Mehikancev ali trikrat po petsto Indijancev ter odpelje s seboj mlado Mary Vine. Tu je vse popolnoma jasno. Recimo, da bi ubogi John prijeznil v majhno mesto E., da bi ga kljub temu začele srbeti roke in preganjati seksualne sanje, tam pa bi bili na nesrečo sami pozitivci in srečno zaljubljena dekleta. Moral bi iti dalje ali pa postati negativec in terorist ter čakati na naslednjega brezimneža, ki se bo prelevil v pozitivca in opravil ves strogo predpisani obred. Mnogo umetnikov postopa natančno po istem receptu. Junaka, ki je standardna osebnost, postavljajo v najrazličnejša namišljena in fantastična okolja. Obstaja še druga možnost. Junak je norec. Toda potem veljajo za reveža vsi neskončni, znanstveno dognani standardi za norce in predpisi za njihovo ravnanje, tako da se stvar v bistvu ne izpremeni.

Druga smer lahke literature se širi na področju tako imenovanega totalnega realizma. Najlepši primer za to zvrst so Zgodbe, ki jih piše življenje v Anteni. Nekateri družbeni in osebni problemi so tako pereči, da je njihove rešitve treba neprestano ponavljati, pa čeprav so že stoletja stare. Fanta sem tako ljubila, bila sem v neskončni krizi, spila sem tri konjake, poleg tega je bila črna noč in vsi so delali tako; no, kratko in malo dala sem mu, čeprav pri tem nisem imela v mislih nič seksualnega, sedaj me pa grdijo malomeščani iz okolice, ki so vsi bolj pokvarjeni kot jaz, obsojajo, on pa me je zapustil. Mimogrede, nisem še videl dekleta, ki je za to, kar ji prija, čeprav je to absolutno popoln razlog in so vsi ugovori proti njemu neumestni. Posledica takega pisanja je Ingoličeva Gimnazijka. S seboj vleče vso malomeščansko kramo, sentimentalnost in banalnost samo zato, da bi dokazal to, kar

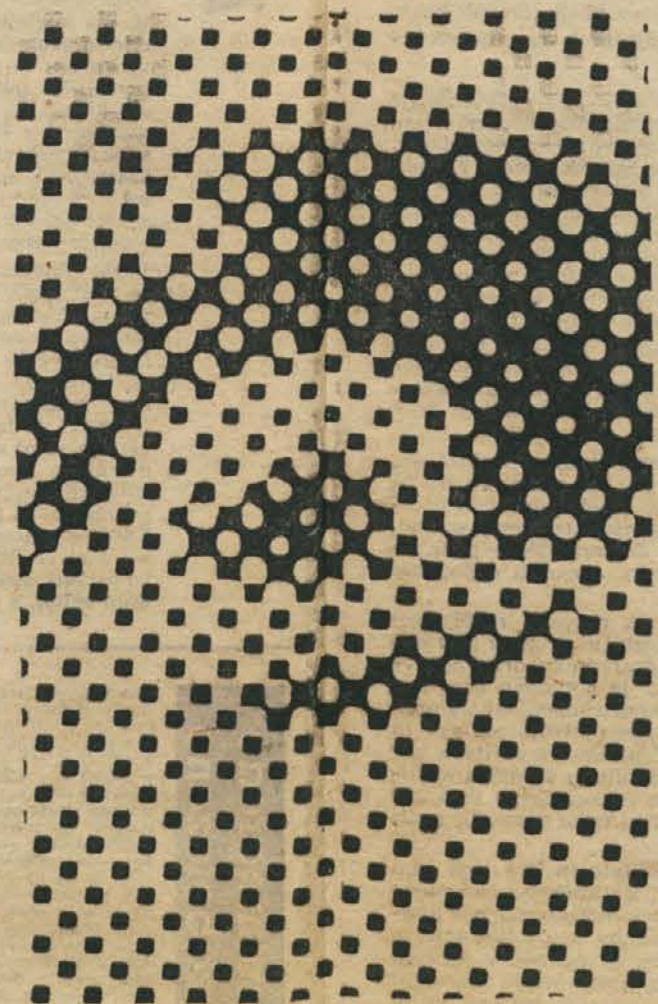
se sodi, da mora biti splošno priznano, in kar na srečo tudi je, namreč, da je vsak gospodar svojega telesa. Ampak ore Talis-Vinag Maribor nismo dobili nikjer. Ne v Italiji, ne v Franciji, da celo v Ljubljani ne. Torej so to same puste pokrajine. Živijo naš lepi Maribor! Ta Brvarjeva pesnitev je krasen primer, kako se javno mnenje vtihotaplja v kulturo. Premagali smo Anglijo. Pri tem ni važno, da smo sedeli doma, zmagali pa so naši nogometiški. Mi Slovenci smo napisali Cankarjeva dela in smo zato globoko kulturni, pa čeprav jih je Cankar sam napisal. Iznali smo Nemce, pravi nekdo, ki se takrat še sploh ni rodil. Proti temu je to, da lahko pijemo oro in smo torej privilegirani, res globoka misel. Sicer pa zveni kot parodija.

V kriminalkah so junaki stalno ogroženi. Zato se bore, čeprav jim samim prav nič ni do boja. Ta ogroženost je prenesena v resno literaturo. Kaj so zagrešili umetniki, da jih nihče ne preganja. Vzgojili so jih v revolucionarje, bore za socialne pravice, sedaj pa jim nočejo dati otipljivega nasprotnika. Če eksistenca ne visi na nitki, ni zato nihče kriv. Ne pomaga nič. Problem si je treba izmisliti. Kaj je lepšega in bolj plemenitega kot agresivnost proti samemu sebi? Zal je literatura, ki tako nastane, prav taka kot tista, ki je prodajajo v kioskih.

Ivo Rudolf

iskanje v neznanem

Se je luč v daljavi. Rezko, kot bi nekoga obglavljali, se rojevajo slutnje z močjo v sebi, da se bodo iz nepoznanega, a ne tudi nespoznatnega obroča dotaknile samo roba moje pogube. Minevanje je tako mučno, še kresnice ne bodo plesale, ker zidove in ljudi obližuje mráz in sploh so vse oči tako mrzle in tuje, da ga ni mesta, kjer bi te toplina pozabe prijazno podpravila in bi se naslonil na vse tiste kratkotrajne pobliške upanj, težko se je naslanjati na kratkotrajnost, in bi vedel, da si. Tako pa je ostalo samo tavanje. Iskanje, ki je morda imelo prej svojo značilno moč, postaja vse bolj blede in morda je celo nekoliko otožno. Človek, luči nimam! V temi so stvari prežeče in strah me je, da bodo moje telo zdaj zdaj oplazili grozeči dotiki (dotik je navadno v hipu), čas teh neznanih dotikov pa bi se zdel brezkončen in smrtonosen. Beg ni mogoč. Ostati? Kja naj ujamem odločitev? Moč je treba zbrati, da med ponudbami izbereš prav tisto, ki

Bogo Cerin: Oko

bi bila najbolj primerna. Pa to niti ni prava ponudba, ker se nihče ne skuša vmešavati v dogajanje, čisto sama sem si začela domišljati, da se mi nekaj ponuja. Najbrž sem ustvarila samo-ponudbo. Bedno je. Nič se ne sramujem. Umazanih želja ni več mogoče očistiti, ker je obloga, ki se je nabrala okoli njih, preveč trdna, in roke nimajo tiste moči, moči strganja. Okoli mene stopicajo te želje, lahko se dotikajo tal, da jih ni mogoče slišati, pa vendar, ko hočem stopiti na eno izmed njih, se spretno izmuzne. Potrta se zagledam na grad, ki je tam nekje med drugimi lučmi. Daleč je.

Vsi so odšli. Ob slovesu so se nasmejnili. Tudi jaz sem se nasmejnila. Ne bi se smelo zgoditi. Neiskrenost, ki se je izvila iz njihovih in mojih oči, ni odšla z njimi, ampak je ostala pri meni. Niso mislili name, ko so krivili usta v nasmeh — neiskrenost. Vedela sem, da ne mislijo name, a jim tega nisem povedala — neiskrenost. Nisem se mogla ponižati in jih poprositi, naj vendar ostanejo, saj me samota vedno močneje oklepa in me bo nekoč zadušila. Vrata so tuje zaškripala, ko so odhajali. Pustili so me, naj sama umiram. Nič niso govorili, a v njihovi mrznjii sem začutila, da bi najraje zaklicali s prizvokom groznje: »Sama umri!« Ali bi prošnje zalegle in me vsaj malo potolažile? Nisem poskusila, zato nisem spoznala učinka.

Potem je vstopil On. Ni vedel, da se bliža moj konec. Bil je spročen in veder in s hitrimi koraki je hodil po sobi. Sama sem sedela v gugalniku in se lenobno premikala naprej in nazaj in spet naprej in nazaj. Čeprav je bilo v sobi toplo, sem imela noge zavite v odejo. Tega sploh ni opazil, ker se je zazrl skozi okno. Bolna želja se je vrinila vame. Moram videti, kaj je zunaj, da je pozabil na mojo prisotnost. Nisem se mogla premakniti. Nikoli ne bom videla, kaj je pritegnilo njegovo pozornost. Mogoče je bil dim iz starega dimnika. Vseeno, toda moje hotenje je ostalo nepotešeno. Lahko bi se zabavala z ugi-banjem in si šepetala o vedno novih odkritjih, a tega nisem zmogla.

On je legel na tla, si sezul svoje sive čevlje z vezalkami in se zatopil v branje časopisa. Želela sem si besed. V dogajanju, za katero sem zatrdno vedela, da On ne misli name, sem se igrčkala s čudnimi željami, jih pestovala v rokah in žalovala, da jih ne bom mogla poslati pod nebo kot balone. Živa je rekla, da ima On tople rjave oči. Saj, tudi sama sem opazila, da z njegovimi očmi nekaj ni v redu. Na pigmentu njegovih področij opazovanja se mora človek dlje časa zadržati, pomisliti, zakaj ne more takoj pogledati proč. Nekaj nevarnega je v tem. Lahko bi načelo mreže brezupja in začelo napolnjevati posamezne prazne prostore med vrvmi in bi se ne mogla prijateljsko pozdraviti s smrtjo.

Tedaj se je začelo. Noge so mi odmrle. Poskušala sem jih pregibati, a mi ni uspelo. Tega ne sme opaziti. Kmalu sem začutila, da lahko premikam samo še roke, sicer pa je moje telo že popolnoma negibno. Tedaj sem se prestrašila. Vedela sem, da se bo to zgodilo, toda takrat Njega še nisem poznala. Z mirno vdanostjo sem čakala na dogodek, ki bo prinesel počasno smrt, zdaj pa je tukaj On. Sentimentalnost mi je pordečila lica. Umrla bom v Njegovi prisotnosti. Kako mu naj dopovem, da hočem biti sama v tem trenutku pribajanja smrti? Če bi mi ponudil roko, bi jo morala zavrniti in bolelo bi me, da se je zgodilo, ko je bilo že prepozno. Vsi drugi so odšli, On pa je ostal. Nisem mogla razumeti, ko je bilo vendar tako preprosto, da tu in tam kdo pač ostane. Ni nujno, da ostane zaradi mene, lahko ga zanima visok stolp časopisov, ki je postavljen ob steni.

Vedno močneje je prihajalo. Tudi rok nisem mogla več pregibati. Na čelu sem občutila mrzel znoj in vedela sem, da ne bom več dolgo živela. Nenađoma se je začel On smejeti: »Ali si že šlišala to šalo? Kmet in pes se peljeta na vozu, v katerega je vprežen konj. Konj iznenada reče: 'Joj, kako je danes vroče.' Kmet se začudi in pravi: 'Nisem še šlišal, da bi konji govorili.' Pes pa doda: 'Jaz tudi ne.' Smešno, kaj?« Njegov smeh ima prijeten zvok. Pes je imel vso pravico, da je pripomnil svoje mnenje. Konjev pa ne maram. Na kmetih imam babico, dedka, teto, strica in sestrično. Tudi konje imajo. Pa ne govorijo. On se še vedno smeje. Zdaj, ko sem popolnoma negibna, me zopet mučijo vprašanja. Zakaj so odšli? Ali nosim sama prav vso krivdo? Jaz sem se trudila. Resnica ni do mene prav nič taktna — samo kadar so me potrebovali, so prihajali. Pasla sem njihove ovce lenobe in nezmnožnosti, obirala sadje na drevju nemoči. In zdaj, ko bi potrebovala eno samo roko, da bi mi zatisnila oči, lahko riki. Le kdo bo vzel po moji smrti triinpetdeset njegovih

samo premišljujem o pogledih v preteklosti. On še vedno ni opazil mojega umiranja, z to bo ob ugotovitvi, da me ni več, tako začuden, da bo pozabil na mirno kretljivo zapiranje oči. Tedija ne bo po slovo. Predaleč je, v Ameriški, ki jih imam v predalu, a levi strani omare? Stiri-ndvajset je obarvanih. Pisal jih je kot razglednice. Njemu bi morala reči, naj sporoči Tediju o moji smrti, a ne vem, kako bi začela s prošnjo. Sicer pa Tedija verjetno ne bi prav nič presenetilo. Če bi bil zdaj tu, bi mu jasno povedala, da se njegov obet glede tega, da bom končala v močvirju, ni izpolnil. Kaj me briga, če ima na Jamaica-Queens moderno stanovanje in mi piše:

These are roses for my queen,
ko pa na koncu pripiše, da igram nogomet z belim kruhom, ker nočem priti v Ameriko, kjer se dolarji kar sami stekajo v denarnico. Le v kakšno krsto me bodo položili? Moj stari oče, tesar, je nekoč izdelal lepo črno krsto, na katero je prilepil okraske iz pozlačene papirja. Okraske so se lepo svetili in sestrična je bila navdušena nad njihovim leskom. Kako malo je potrebno, da se dodatne skrivnostne pojavnosti. V množici trenutkov je treba izbrati prav tistega, za katerega se ti dozdeva, da se za njegovo mirnostjo skriva globlji smisel, saj si je le tako mogoče priboriti vstop skozi vrata, ki vodijo do sprememb. Zdaj ni več negotovosti v meni, saj se je spustil mrak in bo vse laže. Morda je nekje daleč črna cesta, kjer se hrepenenje uresniči...

MARIJA SVAJNCER, ML.

obrobna opazka

Res sem presenečen — nad čisto nenavadno primitivnostjo obrambe Marjana Krambergerja. Piše: »Če ima po tej logiki junak nekega literarnega dela recimo bradavice na nosu, potem ima take bradavice tudi avtor tega dela. Če se junaku potijo in smrdijo noge...« itn. Kdo pa je kaj takega očital? Po tej »logiki« bi bil tudi Tolstoj, ki je napisal Polikuško, duševni revček, Cankar pa sam Budalo Martinec ali pa Velasquez idiot, ker je slikal npr. idiota iz Corie. Ampak Velasquezov čopič je bil duhoviti! Gre ravno za atmosfero, v kateri je umetnik naslikal svoje osebe, za prodornost lastne izpovedi, ki sije skozi podobno. Ravno to pogrešam — res, priznam, ne samo pri M. K., temveč pri mnogih drugih. Če sem se pa zmotil, naj mi kdo zmoti prijazno razloži. Zal pa prepričevalne teorije te vrste literature doslej nisem bral. Prosim, če literarna kritika le še ni čisto »na psu«, bo to mogoče kdo zmogel, ali ne? Nov svet? Zakaj ne? Ampak »svet« je zame nekaj organiziranega, ne nekaj puščavsko kaotičnega. In odkritosrčnost je lahko dragocena lastnost. Je celo predpogoj za umetnika (to je npr. rekel tudi Rodin). Ampak dognana odkritosrčnost po moje zmeraj tudi razkriva določene duševne globine avtorja, ki jih pa tu — po pravici ali krivici — pogrešam.

Dalje. Izjava o lastnem članku Marjana Krambergerja je res zanimiva. Če je res kakšen član CK prebral rokopis, kakršen je bil kasneje objavljen in ne samo »gradivo zanj«, kakor je rečeno, si je s tem napisal kaj slabo pričevalo. Tisto sprejemljivo in celo pametno, kar je v članku M. K., namreč — ponavljam — brezupno kvartira strašno neinformiranost o Marxu in njegovih spisih in ob tem apodiktična gotovost sodb. Vse ostalo sem že povedal.

Branko Rudolf

včeraj sem se srečal na ulici

Nisem se spoznal. Nekdo je

pokazal: glej, to si ti.

Bil sem brez oči in držal sem se starca.

Bil sem mlad, a telo je ležalo na pločniku in ljudje so brodili po njem. Nekdo me je udaril.

niti starec ni vedel, kod hodiva.

Potem sem si pogledal v kosti za očmi

— ničesar si nisem imel povedati — in v svoji sili sem se razbil v dvom.

milan osrajnik

POZIV STUDENTOM

1. Mi smo privilegirani, ne ekonomsko, marveč zato, ker imamo čas in možnost, da se začnemo zavedati našega stanja in stanja družbe, v kateri živimo. Ukinimo te privilegije in omogočimo vsem, da bodo delavci, mi smo odgovorni.
2. MI SMO DELAVCI KOT OSTALI, MI SMO INVESTICIJENI, MI SMO DRUŽBENI KAPITAL. Ne dovolite, da nas imenujejo parazite. Nočemo biti mamini sinčki, nočemo biti ekonomsko odvisni, nočemo biti mladofetna potrošniške družbe.
7. Studenti, mi smo »lumpenproletariat«. Ukinimo sebe in s sprejmito svojo zgodovinsko funkcijo.
11. Revolucija ni v tem, da dobimo še nekaj predavateljev in predavalnic. To ne bi spremenilo naše situacije v družbi, ker je naše trenutno stanje samo protizvod obstoječe Države in Družbe v celoti.
17. Studenti, vsi morajo imeti pravice in ne samo vloge. Bomo nekaj drugega kot igralci v tragikomediji, ki ni vredna več kot tri pare.
20. Studenti, odbijmo dialog, ki je namenjen gluhih. Studenti kritične Srbije (po Vidlikih)

NEKAJ MAJSKIH TEZ

1. Mi smo privilegirani, ne ekonomsko, marveč zato, ker imamo čas in možnost, da se začnemo zavedati našega stanja in stanja družbe, v kateri živimo. Ukinimo te privilegije in omogočimo vsem, da bodo delavci, mi smo odgovorni.
2. MI SMO DELAVCI KOT OSTALI, MI SMO INVESTICIJENI, MI SMO DRUŽBENI KAPITAL. Ne dovolite, da nas imenujejo parazite. Nočemo biti mamini sinčki, nočemo biti ekonomsko odvisni, nočemo biti mladofetna potrošniške družbe.
7. Studenti, mi smo »lumpenproletariat«. Ukinimo sebe in s sprejmito svojo zgodovinsko funkcijo.
11. Revolucija ni v tem, da dobimo še nekaj predavateljev in predavalnic. To ne bi spremenilo naše situacije v družbi, ker je naše trenutno stanje samo protizvod obstoječe Države in Družbe v celoti.
17. Studenti, vsi morajo imeti pravice in ne samo vloge. Bomo nekaj drugega kot igralci v tragikomediji, ki ni vredna več kot tri pare.
20. Studenti, odbijmo dialog, ki je namenjen gluhih. Studenti kritične Srbije (po Vidlikih)

Villi Burian

strah kot element oblasti

Obstoječe sile vzdržujejo svojo moč zlasti na intrinzični mehanizmi, ki slone na strahu. Manipulacija in izkoriščanje od plač odvisnih ljudi se v današnjem času podpira in pripravlja s produkcijo Jaz-slabih osebnosti, in to je predvsem naloga vzgoje in izobrazbe. Zavedna deformacija Jaz-organizacije pušča komaj kakšno spoznavno razliko med realnim in nevrotičnim strahom, največkrat pa je nevrotični strah, ki se manifestira v popačenju realnosti, zasidran v »normalnosti« naše družbe. Posledica je »normalizacija« bolezni, prilagajanje na patologijo. Grožnja socialne izolacije, nevarnost, da človek ni več sprejet, vodi do eksistencialnih vprašanj. Pri nezmožnosti prilagajanja na že pripravljen vzorec vedenja, stopijo v veljavo subtilni mehanizmi prisile. Ti poskusi prestraševanja in izsiljevanja povzročijo regresijo vse do infantilnih konfliktnih situacij. Jaz-slabi osebnosti doživijo zelo velik orientacijski strah, kvalitativno je ta situacija enaka strahu, ki ga povzroči izguba potence. Navidez visoko razviti komunikacijski sistemi znotraj neke skupine se zrušijo in se zreducirajo na infantilno objektivno obsedenost. »Genske« zaščite so dnevno ponudbi visoko specializirane industrije. Zaradi tega se strah pred izgubo orientacije in negotovost izkoriščata pri volitvah: parole kot »učinek, napredek, varnost« zamešajo ideologijo učinka in stremljenja za varnostjo. Današnja družbena organizacija ne more dovoliti na podlagi permanentne zahteve po prilagoditvi individua, nobene možnosti orientacije, nobene spontanosti in nobene samotvornosti. Masovno psihološko posredovanje negotovosti postane glavna naloga vladajočega razreda. Mobilizacija strahu, deformacija Jaz-organizacije, prepoved samotvornosti postanejo posebni psihosocialni oblastveni instrumenti; končno pa služijo utrjevanju nekega sistema, ki je zaradi svoje iracionalnosti ogrožen.

Izvor strahu

Izvor strahu lahko najdemo v neki fazi človeškega življenja, v kateri se še ni mogla razviti nobena predstava, ker tista instanca, še ni bila razvita. S. Freud razlaga nastanek strahu na dveh teoretičnih preudarkih. »Potek poroda je prva nevarna situacija, od njega proizveden ekonomski upor postane vzor reakcije strahu.« To tezo je pozneje Rank zgradil v travmo rojstvo (1922); ne Edipov konflikt, ampak rojstvo postane geneza strahu. Druga teoretična točka je bila »ločitev od matere«, oziroma tista ločitev od ljubljene osebe ali objekta. Otrok še ni razvil nobenega Jaza, šele potrebna ločitev (odstavitev) od materinih prsi ali njenih surrogatov omogoča razlikovanje zunanega sveta in Jaza. V sledečih analitičnih fazah prihajajo v zavest libidno tudi drugi objekti. Na naslednji stopnji, falični fazi, je otrok že tako daleč socializiran, da lahko zavzame do bližnjih oseb svoje okolice objektivne odnose.

Želja po seksualnem udejstvovanju s starši (običajno z nasprotnim spolom staršev), ki prehaja v Edipovo situacijo, se na višku nagonskega sunka razleti. »Medtem ko Edipov kompleks dečkov propade zaradi kastracijskega kompleksa, pa tega pri dekletih kastracijski kompleks omogoča in uvaja.«

Sele izginotje Edipovega kompleksa omogoča realno čvrste in »kulturno zmožne« individuumne. Razbitje Edipovega kompleksa ima za posledico porajanje infantilnih poželjenj in s strahom navdano odvisnost od staršev in šele takrat lahko zavzame otrok avtonomno in kvalitativno višje odnose. V naši družbi je bil Edipov kompleks enostavno izrinjen. Z naraščujočo anonimnostjo starševskega dela, od katere se je vedno bati kastracije, narašča tudi neznana nevarnost. Kastracijski strah se razvije do strahu vesti in do družbenega strahu.

S postavitvijo Nad-Jaza, ki se je razvil iz identifikacije staršev z istim spolom, postane individuum sposoben samostojno ravnati. Vendar pa še ne postane njegov sistem realne kontrole, ampak ostaja Nad-Jaz še vedno primitivna instanca Kazni in Pohvale staršev. Individuum je komaj sposoben samostojno, se pravi neodvisno od staršev, delati.

V konsekvntnem zasledovanju Freudovega nauka je W. Reich lahko pokazal, da ne predstavlja strah samo neke spremembe gonilne sile, da je »strah neki fenomen istega vzdražnega poteka na vazovegetativnem sistemu, ki ga na senzibilnem sistemu občutimo kot seksualno poželjenje.« Strah je najprej nič drugega kot občutek neke stiske. Postavljene nevarnosti so torej le efekti strahu, če pride zraven še neka specifična zajezitev libida kot družbene omejitve seksualnega zadovoljevanja. Vodeči motiv vseh varnostnih ukrepov, ki jih Jaz pograbi, je zavestni in podzavestni strah pred kaznijo, ki ga znova izpodbija realni odnos staršev in vzgojiteljev.

Jaz-organizacija

Ta, v procesu socializacije dosežena Jaz-zrelost, je poprečno mala, ker z brutalnim vsiljevanjem in pomanjkljivim izpopolnjevanjem s strani vzgojiteljev, se Jaz le stežka razvije.

Jaz-ideal si postavlja za ideale najprej starše, pozneje pa tudi določene socialne razrede in stereotipe. Otrok iz nižjega družbenega razreda, ki se trudi povzpeti se na podlagi vladajoče ideologije, bo povzel veliko lastnosti iz obnašanja in pojavnosti višjega razreda v svoj lastni Jaz-ideal.

»Glavna vsebina je določena z zadovoljstvom v samospoštovanju«, medtem ko Nad-Jaz bazira pretežno na družbenih zahtevah in zahteva čim bolj popolna uresničenja. Vendar postane tudi samospoštovanje in smisel za vloge sociološko ekonomsko determinirana. Pri socialnem propadu t. j. neizpolnitve Jaz-ideala, ne vodi le do konfliktov vloge, ampak pride pri Jaz-slabih osebnostih tudi do regresije do infantilnih konfliktnih situacij.

»Jaz (z veliko pisano op. p.) je prostor strahu.« Čim bolj je naše vedenje vezano na doživljanje strahu, tem večja bo podzavestna moč zoperstavljanja. Zreli Jaz racionalno spoznava in odpravlja postranske izvire bojazni, ki postanejo pretnje le zaradi nevrotičnega popačenja realnosti. Kreпки Jaz bo premagala s strahom tabuirane situacije z aktivnostjo in ne z regresijo. Nevrotizirano okolje v poznokapitalistični družbi nas često prisili v reflekse, ki so prevzeti od prejšnjih situacij strahu. Delno se pričujoča fleksibilnost Jaz-organizacije prekrije s splošno dogovorno reakcijsko izobrazbo oziroma navado. Ker ne more uspeti v naši družbi nobena polna sublimacije oziroma popolna spolna zadovoljitev, je prehod od normalnosti do bolezni zabrisan. Naloga zdravnikov je predstaviti bolezen kot nekaj nespremenljivega, skoraj »normalnega«. Realnost moderne industrijske družbi kot bolezenski faktor so čisto namepoma zatajili. Nekritizirano delovanje in prilagajanje je cilj učinkovite družbe. S kratkoročnim in od trga odvisnim posredovanjem navidezne sigurnosti, je moč držati mase z ozirom na asocijalnost in konformnost.

Socializacija ljudi preneha pri posredovanju učenja ljudi v poslušnosti, ker se že otroku od zgodnje mladosti vlija krivda in strah, ne da bi spoznal avtoriteto kot racionalno in se individualno naučil odvrati krivdo. Sposobnost kritične racionalnosti, baza krepljenja Jaza proti strahu, se v vzgoji in izobrazbi avtomatično zatira. Neki dodatni faktor prilagajanja je nezmožnost ustvariti trajne objektivne odnose zaradi nepopolne predelave Edipovega kompleksa.

Pomemben faktor v poznokapitalistični družbi je razveza meščanske »ideološke tovarne«, družine. Ekonomsko nujno razbitje družine ima odločilne posledice za družbo. Vloga očeta, poprej posrednika državne avtoritete, ki je moral prisvojiti norme in vrednosti, je podvržen novi naraščajoči spremembi. Vzgojitelji prihajajo iz izvendružinskih anonimnih institucij. Strah, prej personificiran v očetu, postane nedefiniran in splošen. Otrok se več ne more enačiti z očetovo (družbeno) avtoriteto, ker delajo novi socializacijski pobudniki v glavnem anonimno. Družina je postala oropana potrebnih konfliktnih situacij in le reakcionarna meščanska družina vzdržuje v tej zgodovinski prehodni fazi neko protiutež proti anonimnim družbenim institucijam.

Individuum ne more več spremeniti zunanje realitete in biti tudi sam aktiven! Jaz-slab ne dovoljuje več takih učinkov. Za uničenje človekove obvladanosti in psihične deformacije potrebuje socialistično gibanje konsekvntno revolucionarno vzgojno strategijo. Prvi del te protistrategije, ki ima v začetku še reaktivno defenzivni značaj, se pokaže v akcijah študentov in delavcev, ki so s samotvornostjo in spontanostjo odpravili obvezno pasivnost. (se nadaljuje)

(Prevedel F. H.)

spolna (ne)vzgoja

Ko govorimo o znanju in zrelosti dijakov, ki vsako leto zapuščajo srednje šole, mislimo ponavadi na to, kako in koliko obvlada dijak posamezna poglavja iz zgodovine, matematike, biologije, pozabljam pa na, lahko rečem najvažnejše in za človekov nadaljnji razvoj in življenjsko srečo več kot pomembni, problem spolnosti.

Kljub neštetim člankom v razno raznih časopisih in revijah od Tovariša do Stopa pa pristopamo k problemu v zvezi s spolnostjo tako, kakor naše stare mame pred petdesetimi leti. Tako pristopamo v šoli, življenje pa nas vodi in uči drugače — času in modi primerno.

Ta nepremostljiva globel med šolo, kjer nam o spolnosti povejo le bore malo, in med življenjem samim, pa mnoge spravlja v dvome o pravilnosti svojih ravnanj, o resnični in lažni morali, o družbi, ki jih obdaja, o njeni enostranosti in zamaknenosti.

Končno in najstrašnejše pa je spoznanje, da veliko mladih zaradi nevednosti pahne v nesrečo sebe in svoje najbližje. Koliko je mamic, koliko deklet, ki bodo za svoje neznanje delale pokoro vse življenje? In koliko je očetov, ki se praskajo po puhastih bradah in segajo v prazne žepce? Koliko je otrok, ki imajo za starše »otroke«.

Vsa politika glede spolnosti se mi zdi že v temeljih zgrešena. Seveda boste takoj vprašali, o kakšni politiki spolne vzgoje govorim. Saj spolne vzgoje sploh ni. To trditi pa bi bilo precej neodgovorno. Ali še niste slišali za MARTO? IRENO? NINO? ... Ali res ne čitate Tovariša, Mla-

dine, Magazina? To je čtivo, ki nudi vsakemu mlademu v naši domovini ogromne možnosti za spolno vzgojo, in to na praktičnih primerih, osebnih tragedijah. Na napakah se učimo! Ali ni res? V našem primeru je edina škoda, da je ena napaka že dovolj in da se po njej nimamo več za kaj učiti.

Morda bo kdo mislil, da ostane glavna skrb za spolno vzgojo mladeničev in mladenk na ramah staršev. Toda kljub temu je dejstvo, da dijak ne zve o spolnosti v šoli ničesar, zaskrbljuječe.

Kaj pa v šoli, kot taki. Pri katerem predmetu naj bi profesor predaval o spolnosti. Najverjetneje bi to moralo biti pri pouku biologije. Mislim, da bi se vsaj pri tem predmetu profesor moral oddaljiti od popolnoma znanstvenega pristopa k stvari in bi poleg snovi, ki jo vsebuje učni program, predaval o spolnosti bolj človeško ta naloga, toda če bi dijak v šoli spoznal vsaj osnovne probleme spolnosti, potem se v našem časopisju ne bi v raznih podlistkih pojavljala vprašanja, nad katerim bi se človek lahko razjokal. Včasih zaradi otročjosti vprašanj, včasih zaradi njih brezizhodnosti.

Nepoznavanje spolnosti (tako lahko rečemo današnjemu pristopu odgovornih k temu problemu) pa med mlade vnaša neodločnost in sram, kadar govorimo o teh stvareh. Tega sramu pa ne moremo opaziti v ravnanju. Nasprotno, mladi se še

ter z moralno etičnega stališča. Vem, da ni lahka bolj besno zaganjajo v odkrivanje neznanega in »nedovoljenega-nemoralnega«. Prav zato pa mislim, da spolna vzgoja mora biti. Boljša je slabša, kakor da je sploh ni. Spolna vzgoja bi morala biti sistematska, in to od najmlajših v osnovni šoli do maturantov, ki zapuščajo srednješolske klopi.

Upam, da to ni glas vpijočega v puščavi, in da bo vzpodbudil naše profesorje, kakor tudi mladinsko organizacijo, da se bomo s skupnimi močmi lotili tega večnega problema. Ker pa je upanja zelo malo, vas, dragi bralci, spodbujam, da po takšni literaturi povprašate v knjigarni ali pa se obrnete na Marto. VOJKO VERBANIC

prisiljena in zlagana kultura

Ljubljanska RTV postaja s svojimi oddajami iz dneva v dan bolj osladna, prisiljeno naravna, sentimentalna in nekulturna.

Gornje trditve bom seveda skušal utemeljiti.

»Tukaj je kljuka, za katero je Trubar vsaki dan prijemal, tukaj ali pa morda tukaj je okno, skozi katerega je Dalmatin gledal na strehe z dimniki, tukaj je vodnjak, ki je najverjetneje stal že takrat, ko je Trubar... Tukaj je... tukaj je...« Tako nekako je bilo slišati komentatorja, ki je vodil Kulturne diagonale. In nič koliko je takšnih in podobnih nabuhlih in razvlečenih tekstov, ki spremljajo posnetke kulturnih spomenikov. Človek ima vtis, da se bo komentator razjokal ob pogledu na debelo medeninstvo kljuko, za katero je najverjetneje nekoč prijel sam Trubar. Mirno se po takšnem sentimentalnem izlivu lahko vprašamo, ali je Trubar ključavničar ali pisatelj.

Večkrat se mi tudi zazdi, da vodje oddaj niti ne vedo, kaj bi radi. Zgodí se, da sentimentalni in za lažno odkritost razpoloženi vodja oddaje vpraša na cesti nič hudega slutečo mladenko, kateri dogodek je bil v tem letu zanjo najsmrečnejši. Jasno je torej, da pozablja, da televizija ni sredstvo, s katerim bi si ljudje v okviru kulturnih oddaj voščili za rojstne dneve. In kako je jezen mož, če kdo noče odgovoriti na primitivno vprašanje in se razgaliti pred vso slovensko javnostjo. Oprostite moji zaslepljenosti, toda še vedno ne vem, kakšen pomen ima za slovensko kulturno življenje, če nam nekdo pove zgodbo o svojem bratu, nekdo pa se nam zlaže ali pa pove po resnici o svojem zaročencu pri vojaki, o svojem sinu... Razen branjevkam na trgu in »kofetarcam« to res nobenemu ne koristi. Zato predlagam RTV, da preide od naravnosti in zlaganosti h kulturi.

Ali ste že opazili, kako nesramno televizijski napovedovalci in napovedovalke prekinjajo tistega, ki ga sprašujejo. Če se že ne prikljopi druga kamera, pa potem vso zadevo napovedovalec in spraševalec uredi preprosteje. Najprej grobo prekine intervjuvanca ter vso stvar sklene z govorom, ki ponavadi nima niti najmanjše zveze z odgovorom intervjuvanca. Saj razumete, stvar se je bilo treba že mnogo prej naučiti na pamet. Nato nameče takšen izpraševalec še nekaj splošnih fraz gledalcem in dobrohotno pokima intervjuvanca, ki mu seveda ne preostane nič drugega, kakor da z boleznim nasmeškom pritrdi velikemu odkritju. Zahvala je samo še formalnost, seveda takoj po tem, ko spraševalec pogleda nekajkrat stran in na uro.

Dovolj bo za danes.

To je bilo le nekaj najokvirnejših napak, ki se pri naši slovenski RTV venomer ponavljajo. Nevljudnost, zlaganost, izumetničenost, in končno precejanjevanje sebe, so stvari, ki bi morale biti vsem uslužbencem pri RTV znane. Zal pa tega za RTV Ljubljana ne bi mogli trditi. Nekateri mislijo, da so kulturni že sami po sebi, kot taki, pa četudi govorijo o popolnoma nesmiselnih in brezplodnih rečeh. Drugi zopet hočejo biti povsod najpametnejši in delajo neumestne sklepe. Seveda tam, kjer je to najmanj potrebno.

Za konec pa naj povem samo še to, da so vse zgoraj navedene napake in nedoslednosti predvsem v oddajah, v katerih naj bi se govorilo o kulturi. Zato mojih izvajanj ni treba posploševati na vso dejavnost RTV Ljubljana.

DARKO JELEN

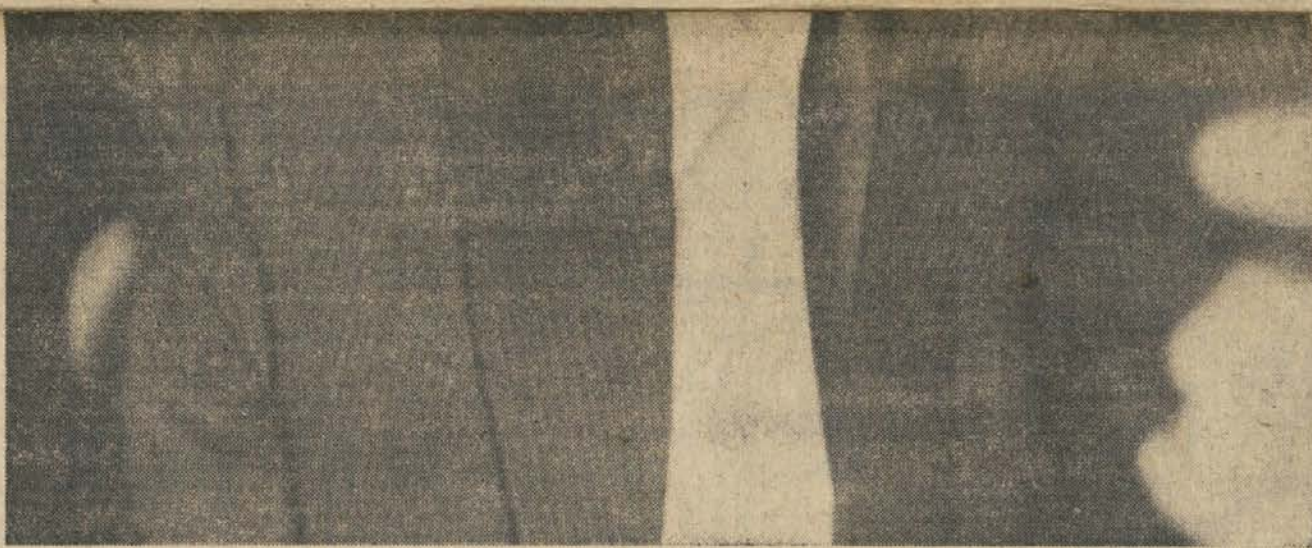
o idejnosti pouka

Vedno več je dandanes takih, ki skušajo na veliko polemizirati o idejnosti pouka oziroma o splošni družbeni vzgoji mladih ljudi. Vendar pa se moramo vprašati, ali je to žalostni dokaz, da

smo uvideli nujnost te vzgoje? Ali ni poudarjanje prepotrebosti družbene vzgoje zgolj modna muha? Vsekakor, večina mladih, ki se vsaj delno zaveda sebe in ki ve, da je del naše samoupravne družbe, pozdravlja to in skuša čimveč prispevati k napredku teh idej oziroma k njihovi uresničitvi. Po dolgih letih so se le ponovno začeli premiki mladih v progresivni smeri, vendar je nujno, da so mladi deležni dejanske podpore, ki jo obljubljajo starejši. Ta podpora je nujna zato, ker so se ti premiki začeli le v določenih skupinah ali šolah, niso pa splošni. Nujno je treba širiti te ideje. Pri vzgoji mladega človeka je vsekakor pomemben faktor idejnost pouka, saj da ravno šola mlademu človeku prvo predstavo o svetu oziroma naj bi jih dala.

V šolah pa je v zadnjem času opaziti vedno večji poudarek na eksaktnih predmetih, in to večinoma na račun družboslovnih predmetov. Vsa družbena vzgoja je zreducirana na večini šol na tisto borno mladinsko uro, ki pa jo razrednik ponavadi uporabi za svoje posle ali pa je sploh ni. Pouk sociologije, ki je ena temeljnih ved o družbi, je le v višjih razredih gimnazije, medtem ko je druge srednje šole večinoma nimajo. Podobno je s filozofijo, ki je nekak bav-bav za večino gimnazijcev, za ostale srednješolce pa še vedno terra incognita, ker je sploh nimajo na programu. Kje leži vzrok za to, je težko reči, vendar pa je velika krivda v prenatrpanosti učnega načrta in v premajhnem poudarku na družbeni vzgoji. Osnovnošolci, ki zapusti šolo, nima osnovnih predstav o naši družbi, saj je njegova vzgoja le kratek pregled ustav oziroma »piflanje« letnice izdaj posameznih ustav v okviru zemljepisa, medtem ko so pionirske ure ena sama zmešnjava, saj imajo učitelji precej mačehovski odnos do njih. Tako osnovnošolci nima pojma o naši družbi in se potemtakem ne more učinkovito vključiti vanjo. Zmotno je misljenje, da je na srednjih šolah kaj bolje. Mladinske ure so nujno zlo, tako za nezainteresiranega razrednika kot za razred. Nekateri profesorji skušajo to rešiti z nekakšnimi referati, ki so zgolj register tedenskega časopisja, ali pa s predavanjem o revmi. S tem menijo, da je njihovo poslanstvo opravljeno. Razprav o tem pa sploh ni, saj razpravlja le profesor o znanju in disciplini, saj to je osnovno in zaradi tega hodiš v šolo, za ostalo pa je še čas. Marsikdo bo rekel, da so taki profesorji izjeme, toda takih je večji del. Vzrok je dirka za izpopolnitev učnega programa, večkrat pa tudi nerazgledanost učnega kadra. Včasih je bil profesor simbol modrosti in človek širokih obzorij, danes pa to ni več. Niso redki profesorji, ki imajo sami zmotne religiozne predstave ali pa poznajo le ozko področje svojega predmeta in se zato ne morejo spuščati v kakršnokoli razpravo. Tako naj bi profesorji filozofije in sociologije dali pri svojih tako pičlo odmerjenih urah primerno znanje dijakom, predelali program in nazadnje še znanje preverili. To je nemogoče, ostali profesorji si umijejo roke, češ, to je vaša stroka, to nas ne briga. Nujno je, da prevzamejo naloge družbenega vzgajanja vsi profesorji. To naj bi delali koordinirano, pa čeprav bi morali zaradi tega skrajšati učni program. Tu so nujne reforme ozkoglednih stališč vzgojiteljev in pristojnih organov, če hočemo karkoli doseči na področju družbene vzgoje.

Delovanje mladih je trenutno omejeno na ozek krog ljudi, ki deluje v marksističnem, humanističnem krožku ali pa v kakšni drugi obliki. Teh krožkarjev je običajno zelo malo. To je treba čimprej spremeniti, saj si verjetno ne želimo v vrstah inteligence družbeno popolnoma nerazgledanih ljudi, kot se to dogaja sedaj. Zal je precej mladega učnega kadra zelo nerazgledanega oziroma kot sem prej napisal, nekateri celo nasprotujejo naprednim načrtom. Tak kader seveda ne more dati mlademu človeku ustrezne vzgoje in bi ga bilo treba izobraziti ali pa odstraniti, saj ima lahko zelo kvaren vpliv na mladega človeka. Z akcijo, če lahko to imenujem tako, poudarjanja družboslovnih ved bi bilo treba začeti takoj, če ne želimo zavoziti še nekaj generacij. Mladi so željni znanja, toda treba ga je posredovati, in to v ustreznih obliki, česar pa danes ne znamo. Zato bi bila ocena družbene vzgoje mladih v šolah danes: nezadostno. DUŠAN ZBAŠNIK

CEPTI in DELO. Ravno s tega aspekta pa, kakor smo imeli že nekajkrat priliko povedati in pokazati, podpiramo slovenski izvršni svet.

Zavoljo tega predlagamo in zahtevamo, da skupščina Socialistične republike Slovenije Stanetu Kavčiču poveri vodstvo izvršnega sveta še za naslednje mandatno obdobje.

Imam vtis, da sta pri ocenjevanju razvoja nerazvitih preveč prisotna odnos in kriterij oziroma cilj, da bi čimprej in čimbolj zmanjšali razlike med razvitimi in nerazvitimi, medtem ko sta manj prisotna odnos in kriterij glede tega, kaj so nerazviti vendarle dosegli v novi socialistični Jugoslaviji. Razen tega so tudi razviti v Jugoslaviji v primerjavi z Zahodno Evropo, ali na primer z Ameriko še vedno zelo nerazviti. Očitno je, da pojem razvitosti ali nerazvitosti ni absoluten, marveč zelo relativen.

(Delo 24. 11. 1968)

Če se je kje v zadnjem času pokazala stagnacija, konzervativnost in kratkovidnost v naši družbi, potem se je pokazala v odnosu do mladih strokovnih kadrov.

(Govor na kongresu ZMS v Velenju)

Če bi bilo manj (po obliki) etatistične pomoči za razvoj nerazvitih in več prelivanja kapitala po normalni gospodarski logiki z razvitih na nerazvita področja, iz razvitih v nerazvite republike, bi bil tempo gospodarskega razvoja nerazvitih, o tem sem prepričan, hitrejši kot do zdaj.

(Delo 24. 11. 1968)

Postavlja se vprašanje, ali je boj za reformo predvsem boj za boljše instrumente, za razdelitev tega, kar imamo (kar pomeni, da moraš drugemu vzeti, če hočeš nekomu dati), ali pa je boj za reformo ustvarjanje večjega dohodka in potem delitev po principu, naj ga tisti, ki ga je več ustvaril, tudi več ima. Slovensko gospodarstvo hodi po tej drugi poti.

(Govor v Velenju)

Nič zato, če prav tak gospodarsko-politični razvoj povzroča razne pretrese in spopade, odkriva razne bolezni, slabosti in zablode. Bolje je to, kot pa da bi vse to bilo prikrito z nekim lakom splošno priznane socialistične pripadnosti in gospodarnosti, pod njo pa bi se skrivala težka protislovja dejanske ekonomske stagnacije, političnih razlik, nerazpoloženja in nezadovoljstva.

(Delo 30. 4. 1968)

... ali lahko republika ali narod, potem ko je izpolnila vse svoje obveznosti do federacije všteti tudi pomoč nerazvitim, in s tem tudi socialistični skupnosti, sama razpolaga in deli ostanek narodnega dohodka ... to vprašanje je načelno politično jasno že od ustanovitve nove Jugoslavije ... takšnega stališča nihče ne postavlja iz nekakšnih nacionalnih ali če hočete, nacionalističnih razlogov. To vprašanje in ta gledišča in te zahteve imajo svoj globok konkretno družbeni pomen. Zgodovinski razvoj, ekonomski potenciali, socialna in splošna družbena struktura v posameznih republikah in med posameznimi narodi v Jugoslaviji so namreč tako različni, da je nemogoče v pogledu delitve narodnega dohodka uporabljati povsem enake in povprečne jugoslovanske odločitve.

(Politika 10. 1. 1968)

Dati moramo večji poudarek načrtni in dolgoročni kadrovski politiki, saj vsi podatki nazorno kažejo neustrezno strukturo, zlasti med vodilnimi kadri. Hitreje moramo dvigati na odgovorna mesta zlasti mlajše kvalificirane kadre.

(V republiški skupščini)

Izvršni svet je čvrsto na stališču, da je naša perspektiva predvsem v moderno organizirani nacionalni in politični skupnosti SRS v okviru Jugoslavije ... če bi prevladala druga koncepcija, potem bi postajala republika bolj ali manj mesto za licitacije, za medsebojne pogodbe in deloma lahko tudi servis za izvajanje najrazličnejših nalog, ki bi se skozi perspektivofederacije komun vsakodnevno pojavljale. Naši naporji morajo biti usmerjeni k temu, da izoblikujemo moderno organizirano, na samoupravljanju utemeljeno in čvrsto povezano ter integrirano slovensko družbo.

(Delo 14. 7. 1967)

Verjetno se bo treba od nekaterih stvari posloviti, jih pokopati z večjo ali manjšo slovesnostjo in se pri tem zavedati, da se nismo ničemur, kar potrebujemo in zmoremo, odrekli.

(Delo 14. 7. 1967)

Mi v Sloveniji ne zahtevamo nobenega denarja od organov federacije, želimo in zahtevamo pa razumevanje, da je nujno potrebno, da slovenska skupščina v sodelovanju z vsemi drugimi političnimi in družbenimi faktorji odloča, kako bo razdelila naš narodni dohodek, potem ko je Slovenija svoje obveznosti do federacije že izpolnila. Če za to ne bo razumevanja, so politična in druga trenja neogibna. Trdno sem prepričan, da večina delovnih ljudi v Sloveniji ne želi, da bi prišlo do njih, moram pa iskreno reči tudi to, da nismo pripravljeni za vsako ceno ogniti se jim.

(Politika 10. 1. 1968)

Zase sem globoko prepričan, da ne moremo imeti manj šolskih klopi, kot jih imamo in jih moramo imeti samo več.

(V republiški skupščini)